

Salong Fronesis

Referat från panelsamtal i Högkvarteret, Närkesgatan 8, 16 december 2010 på temat feminismens framtider i regi av Tidskriftsföreningen Fronesis och ABF Stockholm.

Samtalsdeltagare: Anna Hellgren, journalist, Magnus Wennerhag, redaktionssekreterare på tidskriften Fronesis och sociolog, samt Lena Sohl, doktorand i Lund.

Samtalsledare Leila Brännström och Sofie Tornhill, Fronesis.

Utgångspunkt för kvällens samtal i ett fullsatt Högkvarter var Fronesis nya temanummer om Feminismen och vänstern, nr 25-26: 10, ett nummer som snart kommer att följas av ett temanummer om klass.

Det slogs genast fast att uppdelningen i närande och tärande, som nuvarande regeringens politik innebär, är något som missgynnar kanske särskilt kvinnorna – att tala om jämställdhet har dessutom kommit ur modet och tidigare jämställdhetsminister Sabuni var ju inte ens feminist, påpekades det. Sabunis och hela regeringens politik är i grunden liberal vilket innebär att man tror på individuella lösningar och bortser från strukturer.

Lena Sohl menade att all politik numera riktas till en enda klass – medelklassen – som om klass-samhället hade upphört. Och tillsammans med Magnus Wennerhag, talade hon också om den allt mera uppenbara alliansen mellan överklass och medelklass som kommit i stället för alliansen mellan arbetarklass och medelklass som socialdemokratisk politik utgått från och haft som väljarbas. Detta nya scenario gör att arbetarklassen marginaliseras och att känsligheten för de sämst ställdas problem avtar. Har man aldrig varit i kontakt med någon som drabbats av arbetslöshet och urholkad a-kassa eller någon som varit långtidssjuk och blivit utförsäkrad har man svårt att fatta vad en sådan politik innebär.

Magnus Wennerhag såg moderaternas tal om sig själva som det nya arbetarpartiet som en pr-grej, inte alltför svår att få gehör för när samtidigt (S) föreslår butler i t-banan – åter ett exempel på den allmänna medelklassificeringen, liksom förstås rut som är exempel på offentligt stödd konsumtion. I stället för att gripa sig an med missförhållanden på arbetsplatsen och införa exempelvis 6-timmars arbetsdag, för att komma åt vad som verkligen tär på folk, genomför man alltså en pseudoreform som rut.

Mot vilket resonemang Leila Brännström delvis invände när hon påpekade att just kvinnor kanske faktiskt gillar jobbskatteavdraget? Mot vilket i sin tur påpekades att detta endast gynnar personer som tjänar över 30 000 kr. Något sorts behov av att marknadsföra jämställdhetspolitik finns dock när regeringen satsar 400 mkr extra för detta syfte men då med specialinriktning på att bekämpa hedersvåld.

Diskussionen gick sedan över på idealbildningen i tv-såporna där överklassen är idealet, arbetarklassen losers och tittarna medelklass – utan att själv synliggörs i serierna.

Magnus Wennerhag kommenterade detta fenomen med att socialdemokratin länge arbetat för att ge alla möjlighet att bli medelklass genom utbildning osv och att detta lett till att arbetarklasskulturen i Sverige är svagt utvecklad, exempelvis jämfört med England. När nu borgarna tagit över kan de stödja sig på en stabil överklass, en etablerad medelklass och så finns det 1/3 av befolkningen som får ta hand om skitjobben och som man inte behöver bry sig om. Samtidigt, påpekade någon, suger medelklassen girigt åt sig delar även av arbetarkulturen och gör den till sin, det gäller exempelvis fotboll. Medelklassen, sades det, är besatt av sig själv, vilket bl a åskådliggörs i serier som "Six feet under", "Mad men" m fl, m fl. Som exempel togs även en förstasida i DN:s bostadsbilaga där det basunerades ut att ett par personer "byggde sin egen Friggebod" – och detta i ett land där tiotusentals människor byggt sina egna hem själva med egna händer. Över huvudtaget sågs DN:s bostadsbilaga som själva kvintessensen av medelklassens konsumism.

Anna Hellgren, journalist på nåttidningen Dagens Arena, berättade att hennes mor, som tillhörde arbetarklassen, brukade åka buss tillsammans med likasinnade till Stockholm för att se Björn Skifs och "det behöver hon inte skämmas för, eftersom hon är arbetar-och inte medelklass", sade

hon. Anna Hellgren pläderade överhuvud taget för att folk skulle kunna få det bättre men ändå kunna förbli arbetarklass, dvs undgå den gentrifiering som oundvikligen tycks följa med ökad materiell standard. I ett inlägg i Dagens Arena hade hon också föreslagit en mer militant feminism för att bryta dödläget och blivit anklagad som våldsförespråkare i Svenska Dagbladet, men det var inte våld hon pläderade för i en värld som bestäms av våld – det vore en dålig idé, sade hon – utan motstånd, motstånd mot kvinnodiskriminering och klassförtryck.

Överhuvudtaget önskade panelen vitalisera klassbegreppet och göra det användbart för samhällsanalysen på nytt – mot exempelvis politiker som Morgan Johansson (S) som menar att klass-samhället i Sverige inte är som för 30 år sedan, men utan att markera att det fortfarande existerar fast i delvis nya former. Leila Brännström gav en snabblektion i klassbegreppets innebörd: 1) marxismens åtskillnad mellan dem, som måste sälja sin arbetskraft, och kapitalisterna, dvs de som äger produktionsmedlen och kan leva på andras arbete, 2) olika inkomstnivåer och konsumtionsmönster och slutligen 3) kulturella skillnader rörande stil, smak, fritid osv. Vilken definition av klassbegreppet är mest relevant idag, undrade hon.

Magnus Wennerhag svarade att när även LO-medlemmar väljer att rösta på moderaterna är klass förmodligen stendött som politiskt subjekt, alltså som en kraft som skulle kunna förändra samhället. Lena Sohl återkom till begreppet klassresa, inget ont i det men vad hon vände sig mot var denna besatthet av klassresan och rörligheten som översvämmar populärlitteratur, tv-serier osv och som även var huvudinnehållet i Mona Sahlins Visbytal i somras. Poängen är att alla ska röra sig uppåt, aldrig neråt, och bakom rörlighetsdogmen döljer sig också det individualistiskt-borgerliga idealet att bara man anstränger sig och är duktig så kan man bli lycklig i marknadssamhället – och om inte så är det ens eget fel.

Magnus Wennerhag påpekade dock att den sociala mobiliteten är större i Sverige än i de flesta andra länder – på gott och ont – och en diskussion följde om vänsterns försök att införa ”prollkultur” på 70-talet i motsats till den bildningskultur som varit och fortsatt att vara idealet, dvs den borgerliga bildningen som alla bör få del av. Frågan är dock vad man vill genom denna rörelse uppåt, vad är det man vill uppnå? Lena Sohls fråga besvarades med ord som identitetsskapande, status och, det nya ”den kreativa klassen” dvs den klass som skapar inom vetenskap, konst, teknik osv. Ett problem i sammanhanget – som delades av flera av paneldeltagarna – var dock att klassresan kunde leda till en osäker identitet, en känsla av att inte höra hemma någonstans på riktigt, varken i den nya klassen, som man vunnit inträde i genom utbildning och ökad materiell standard, eller i den gamla arbetarklass som man lämnat. Anneli Jordahl nämndes som en författare som skrivit självbiografiskt om detta. För det var ju också så att i denna medelklass eller övre medelklass fanns det gott om uteslutningsmekanismer som gärna drabbar klassresenären.

Diskussionen gick sedan över till det som skulle vara kvällens huvudtema, feminismens alternativa framtider där man i nuläget kan urskilja olika problembeskrivningar. Å ena sidan sägs feminismen vara i kris, den har blivit överteoretiserad, glömt bort sitt syfte, blivit verklighetsfrånvärd och fått svårigheter att införliva nya queera feminister. Feminismen sägs i denna beskrivning inte ha mer att ge medan andra, som exempelvis Jan Guillou, gärna gör sig lustiga över feminismens löjliga anspråk om könsneutrala toaletter m m. Vartill kommer skället på den sk statsfeminismen från Göran Skytte och Marie Abrahamsson. Och man pekade här på den sk ”honeytrap” som Julien Assange av vissa anses ha råkat ut för, när han tog in på hotell tillsammans med ett par kvinnor som sedan anmälde honom för våldtäkt, ett exempel på att den oskadliggjorda feminismen kan visa sig ha taggarna kvar. Vilket den faktiskt har i Sverige genom att kraven på jämställdhet institutionaliserats och efterlevs genom okorrumperade myndigheter – här skiljer sig vad som rapporterats i svenska medier starkt från reaktionerna utomlands när det gäller utlämningen av Assange, påpekades det. I Sverige accepterar man kravet därför att kvinnornas våldtäktsanklagelser måste prövas i laga ordning medan man i England och på andra håll tror på en samman-svärjning för att utlämna honom vidare till USA.

Panelen enades så småningom om att det trots allt var viktigt med institutionaliseringen och även om det fortfarande finns enorma luckor så betyder det bl a i universitetssammanhang att mångfalden, som det numera heter, hela tiden måste tillgodoses och genusperspektivet genom-syra alla ämnen. Någon liknande norm när det gäller klass går dock inte att tänka sig, påpe-

kade Magnus Wennerhag, eftersom det aldrig kan handla om en lika fördelning av poster till öveklass, medelklass och arbetarklass – det vore förstås en absurditet eftersom det är en helt annan fråga, en rättvisefråga, sade han. Wennerhag refererade också till Stefan Svallfors som visat att man i Sverige anser att det är störst skillnader mellan olika klasser, trots att det kanske är minst, mycket tack vare en stark fackföreningsrörelse som håller denna fråga politiskt levande. Fackföreningsrörelsen har ju utsatts för en ren attack av alliansregeringen när det gäller t ex akassan, sade han, och här kan kanske en ny medvetenhet och en ny kamp börja. Eller ett nytt motstånd, som Anna Hellgren sade, när hon pläderade för ett samhälle där man kan vara städerska och ändå vara trygg.

Kerstin Vinterhed